

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä järjestöjaoston ehdotusta siitä, että tuotonjakoministeriöiden valtionavustukset haetaan vuodesta 2024 alkaen pääsääntöisesti digitaalisesti Haeavustuksia.fi:ssä, joka kokoaa kaikki eri valtionavustuksen hakemusten valtionavustushaut yhteen paikkaan.

Tasa-arvoisuuden näkökulmasta on kuitenkin olennaista, että digitaalisuuden vaatimus ei syrjäytä hausta niitä toimijoita, joilla ei ole riittäviä digitaalisen hakemisen edellytyksiä. Näille toimijoille on tarjottava vaihtoehtoiset kanavat tai riittävä digituki. Muutoinkin on huolehdittava, että tulevaisuudessa avustusten haku ei edellytä ammattimaisuutta ja samalla karsi hauista pois niitä kansalaisjärjestötoimijoita, joilla ei ole valmiiksi resursseja vaativiin hankehakuihin.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry tähdentävät, että maakuntien hyvin kohdennetun ja vaikuttavan hanketoiminnan näkökulmasta on keskeistä, että

yhdestä paikasta löytyy tieto eri valtionavustusten kautta rahoitetuista hankkeista. Tämä on selkeä parannus aiempaan. Tulevaisuudessa myös EU-rahoituksen linkittäminen tutkiavustuksia.fi:hin voisi olla tarkoituksenmukaista.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry toivovat, että uusi malli edistää turhista siiloista luopumista ja mahdollistaa järjestöjen monialaiset yhteistyöhankkeet.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuontajakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry painottavat väliraportin lausunnossa nostettua tarvetta selkeyttää raportointiohjeita, jotta valtionavustustoiminnassa saadaan oikeat ja riittävät tiedot.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät erityisen tärkeänä ehdotusta siitä, että jatkossa tuontajakoministeriöt suunnittelevat valtionavustuksia hakevien järjestöjen kanssa yhdessä, millaisiin yhteiskunnallisiin päämääriin valtionavustuksilla rahoitetulla toiminnalla tai hankkeella on tarkoitus vastata. Keskeistä on myös, että suunnittelu aloitetaan jo ennen valtionavustusohjelmien valmistelua ja valtionavustushakujen julkaisua, kuten valtionapuviranomaiset ovat lausunnossaan toivoneet.

Valtionapuviranomaiset ja järjestöt tekevät uudenlaista yhteistyötä myös verkostoissa, jotka perustetaan valtionavustustoiminnan uudessa toimintamallissa. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry muistuttavat, että on keskeistä huolehtia siitä, että maakuntien keskeiset toimijat, verkostojärjestöt ovat mukana niissä suunnitteluprosesseissa, joissa määritellään mihin yhteiskunnallisiin päämääriin hankehakuja ja valtionavustuksia suunnataan. On myös keskeistä, että valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin liittyvissä verkostoissa on riittävä maakunnallisten toimijoiden edustus.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuontajakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät edelleen tärkeänä sitä, että muodollisten, myöhäisessä vaiheessa toteutettavien kuulemisten sijaan kehitetään valtionapuviranomaisten sekä valtionavustusten hakijoiden ja saajien välistä matalan kynnyksen viestintää ja vuorovaikutusta ja vahvistetaan järjestöjen osallisuutta valtionavustustoiminnan kehittämisessä.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä järjestöjaoston ehdotusta siitä, että tuotonjakoministeriöt tarkastelevat yhdessä neuvottelukuntiansa, toimikuntiansa ja jaostojensa kanssa niiden nykyisiä tehtäviä.

Järjestöjaoston mielestä on tärkeää, että järjestöt ehdottavat neuvottelukuntiin, toimikuntiin ja jaostoihin jatkossa toimialansa hyvin tuntevia ja toimialojaan edustavia henkilöitä. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry painottavat sitä, että maakunnista tulee olla riittävä edustus näissä toimielimissä.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry yhtyvät järjestöjaoston kantaan siitä, että on tärkeää, että tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Lähtökohtana täytyy kuitenkin olla se, että tuotonjakoministeriöiden hyvät käytännöt säilytetään ja ettei järjestöjen asema heikkene perusteettomasti valtionavustuskäytäntöjä kehitettäessä ja yhdenmukaistettaessa.

Järjestöjen varainhankintaa pitäisi olla mahdollista kehittää yleisavustuksen lisäksi myös kohdennetulla avustuksella toteutettavassa toiminnassa.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry tähdentävät, että mikäli tulevaisuudessa valtionavustuksiin aletaan enenevässä määrin edellyttää omarahoituksia, se voi vaikeuttaa alueellisten järjestöjen toimintaa ja lisätä rahoitusten keskittymistä ja kanavoitumista varakkaimmille järjestötoimijoille.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä järjestöjaoston pyyntöä selvittää, voidaanko järjestöjen tilinpitovaatimusta keventää ja talousraportointia automatisoida, jotta se vastaisi perinteistä järjestötoimintaa kevyemmin järjestäytyneen kansalaistoiminnan tarpeita. Nämä tarpeet on määritelty oikeusministeriön

mietinnössä Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla ja siihen liittyvässä luonnoksessa hallituksen esitykseksi.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä järjestöjaoston ehdotusta arvioinnin perusteista.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät tärkeänä lausunnoissa noussutta painotusta, että valtionavustusta harkittaessa ja myönnettäessä voidaan arvioida, miten järjestöt edistävät kestävästä kehitystä toiminnassaan.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry yhtyvät Järjestöjaoston näkemykseen, että vastuullisuuden arvioinnin perusteina voidaan käyttää avointa ja hyvää hallintoa, yhteistyötä ja kumppanuutta sekä esimerkiksi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Kun harkinnanvaraisia yleisavustuksia myönnetään, yhdenvertaisuuden toteutumisen vuoksi kriteerien on hyvä olla selkeitä ja yhtenäisiä.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry kannattavat järjestöjaoston ehdotusta erillisen kokeilun järjestämistä ennen kuin kaksivuotisia yleisavustuksia aletaan hakea ja myöntää laajamittaisesti. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry ehdottaa, että alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumiseksi varmistetaan, että kokeilussa on mukana maakuntien verkostojärjestöjen edustus.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry kannattavat järjestöjaoston näkemystä siitä, että valtionavustusten myöntämistä pitäisi nopeuttaa, jottei viivästyneet valtionavustuspäätökset vaikeuta järjestöjen toimintaa kohtuuttomasti.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry näkevät tulkintaeroja vähentävän sanaston hyväksi, mutta siinä on myös riski, että se ohjaa valtionavustusten hakua siten, että sanasto ei niinkään tue hakemista vaan rajaa hakijoita niihin, joilla on enemmän hankeosaamista.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä raportin ehdotusta siitä, että mahdollisia riskejä voidaan vähentää käsittelemällä valtionavustuksia tiimeissä. Tavoitteena on myös lyhentää valtionavustusprosessien kestoja ja parantaa valtionavustustoiminnan laatua.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä sitä, että valtionavustustoiminnan uudessa toimintamallissa on mahdollista arvioida, miten taloustarkastusta voidaan hyödyntää valtionavustusprosessin eri vaiheissa. Erittäin tärkeää järjestöille on oikea-aikaisesti annettuun neuvontaan panostaminen, jotta voidaan ennalta ehkäistä väärinkäytöksiä ja vähentää takaisinperintätilanteita.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry pitävät hyvänä sitä, että uusi valtionavustuskäytäntöjen toimintamalli yhdenmukaistaa rahoituskäytäntöjä, kokoaa ne yhteen paikkaan haettavaksi ja yhteen tutkittavaksi sekä lisää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Ehdotuksessa on tärkeää, että järjestöillä olisi jatkossa vahvempi rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden tunnistamisessa ja määrittelyssä. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Hämeen Setlementti ry tähdentävät, että kautta linjan tunnistetaan rahoituksen keskittymisen riski ja että huolehditaan alueellisen ja maakunnallisen järjestökentän äänen kuulumisesta ja osallisuudesta eri prosesseissa esim Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunnan kautta, jossa on edustus kaikista maakunnista.

Yhdenvertaisuutta tukisi myös se, pysyvien perushakujen hakuajat olisivat mahdollisimman pitkiä tai vähintäänkin seuraavan hakukierroksen pääkriteerit olisivat useita kuukausia etukäteen tiedossa. Tämä tukisi hyvää suunnittelua ja mahdollistaisi useamman vähemmän ammattimaisemman toimijan mukaan tulon.

Käytäntöjä yhtenäistettäessä olisi syytä myös yhtenäistää suhtautumista kilpailuvaikutuksiin.

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Monialaisessa toimeenpanoryhmässä on tärkeää olla mukana maakuntien edustus esim. maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunnan kautta.

Valtionavustustoimintaa kehitettäessä on varmistettava, että maakuntien verkostojärjestöt ja vastaavat toimijat saavat yleisavustuksen toimintansa mahdollistamiseen. Näin luodaan laajemmin toimintaedellytykset alueiden pienillekin toimijoille, jotka tarvitsevat lähellä olevaa tukea ja ohjausta valtionavustusten hakuun.

Löyttyjärvi Sara
Hämeen Setlementti ry